DOMSTOLENS DOM
5. december 1985 *

I sag 124/83

angående en anmodning, som Østre Landsret i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Direktoratet for Markedsordningerne, København,

mod

SA Nicolas Corman et fils, Bruxelles,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af visse bestemmelser i Kommissionens forordning nr. 232/75 af 30. januar 1975 om salg til nedsat pris af smør beregnet til fremstilling af konditorvarer og konsumis (EFT L 24, s. 45),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten Mackenzie Stuart, afdelingsformændene U. Everling, K. Bahlmann og R. Joliet, dommerne G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, Y. Galmot og C. Kakouris,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

efter at der er afgivet indlæg af:

— sagsøgeren i hovedsagen, Direktoratet for Markedsordningerne, ved advokat Gregers Larsen,

— sagsøgte i hovedsagen, SA Nicolas Corman et fils, ved advokaterne Gangsted-Rasmussen og Heyn,

* Processprog: Dansk.

— den nederlandske regering ved Keur som befuldmægtiget,

— Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Hans Peter Hartvig, Kommissionens juridiske tjeneste, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 9. maj 1985,

afsagt følgende

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved beslutning af 30. juni 1983, indgået til Domstolen den 4. juli s.å., har Østre Landsret i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af visse bestemmelser i Kommissionens forordning nr. 232/75 af 30. januar 1975 om salg til nedsat pris af smør beregnet til fremstilling af konditorvarer og konsumis (EFT L 24, s. 45).

2 Spørgsmålene er stillet som led i en tvist mellem Direktoratet for Markedsordningerne, København, og selskabet Corman, som ved licitation i henhold til ovennævnte forordning nr. 232/75 havde købt smør til nedsat pris.

3 For at fremme afsætningen af smør, der er oplagret som følge af interventioner på smørmarkedet, er der ved forordning nr. 232/75 indført en ordning, hvorefter interventionsorganerne ved løbende licitation kan sælge smør til nedsat pris til

fremstilling af konditorvarer og konsumis. I henhold til forordningens artikel 6, stk. 1, kan en virksomhed kun deltage i ordningen, hvis den skriftligt forpligter sig til at lade smørret forarbejde til smørfedt (litra a), at iblande visse stoffer (litra b), udelukkende at lade det forarbejde til visse nærmere angivne produkter (litra c) inden for en frist på seks måneder fra overtagelsesdatoen (litra d), at føre lagerregnskaber (litra e) ogat drage omsorg for, at de samme forpligtelser, som er anført under litra c) og litra d), optages i købekontrakterne i hvert enkelt tilfælde af senere videresalg af smørfedtet (litra f).

4 For at sikre, at smørret ikke anvendes til andet end de foreskrevne formål, skal der i henhold til forordningen stilles en såkaldt »forarbejdningssikkerhed«, ligesom smørret skal undergives kontrol fra det tidspunkt, hvor det forlader lageret, og indtil det er endeligt forarbejdet. Bortset fra tilfælde af force majeure frigives sikkerheden kun for de mængder, med hensyn til hvilke licitationskøberen har ført bevis for, at de i artikel 6 nævnte betingelser er overholdt. Beviset forudsættes som hovedregel ført ved fremlæggelse af det såkaldte T5-kontroleksemplar, jfr. Kommissionens forordning nr. 2315/69 af 19. november 1969 om benyttelse af fællesskabsforsendelsesdokumenterne ved gennemførelse af fællesskabsforanstaltninger, der medfører kontrol med varernes anvendelse og/eller bestemmelse (EFT 1969 II, s. 502).

5 Selskabet Corman købte det nævnte smør af Direktoratet for Markedsordningerne. Da smørret blev forarbejdet til smørfedt i Belgien, stillede selskabet forarbejdningssikkerheden over for det belgiske interventionsorgan, Office belge de l'économie et de l'agriculture (OBEA). Selskabet solgte herefter smørret til den vesttyske virksomhed Sahne-Heinrich, der videresolgte det til virksomheden Scheunemann, som igen afsatte det til forskellige købere.

6 Forarbejdningssikkerheden blev frigivet af OBEA på grundlag af T5-kontroleksemplarer, som var forsynet med de vesttyske toldmyndigheders påtegning om, at smørret var anvendt til det formål, hvortil det var bestemt.

7 Ved en efterfølgende kontrol konstateredes det, at smørret var anvendt i strid med formålet. Påtegningen på T5-kontroleksemplarerne viste sig således at være indholdsmæssigt urigtig.

8 Herefter anlagde Direktoratet for Markedsordningerne ved stævning af 18. januar 1980 sag ved Østre Landsret med påstand om, at selskabet Corman tilpligtes til sagsøgeren at betale et beløb med sædvanlig procesrente svarende til forskellen mellem den af Corman betalte købesum og interventionsprisen på den dag, hvor Corman afgav sit tilbud. Sagsøgeren har principalt gjort gældende, at forpligtelsen til at betale beløbet følger direkte af den indgåede aftales bestemmelser, subsidiært, at beløbet udgør erstatning for tab som følge af misligholdelse af de i kontrakten anførte betingelser.

9 Heroverfor har selskabet Corman navnlig gjort gældende, at det har handlet i overensstemmelse med EF-forordningerne, og at det var i god tro. Selskabet har desuden anført, at der foreligger force majeure, jfr. artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75, idet de tyske myndigheders manglende kontrol har gjort det faktisk umuligt for selskabet at føre enhver form for bevis.

10 Med henblik på afgørelsen af denne tvist har Østre Landsret udsat sagen og forelagt Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

1) Følger det af EF-rettens regler, navnlig Kommissionens forordning (EØF) nr. 232/75 af 30. januar 1975, at en køber af smør, der har forpligtet sig til at opfylde betingelserne i den nævnte forordnings artikel 6 stk. 1 c formel A, er frigjort for sine forpligtelser, når den af ham stillede forarbejdningssikkerhed er frigivet på grundlag af et kontrol-eksemplar, der er udformet i overensstemmelse med forordningens artikel 18, stk. 2, men som senere viser sig indholdsmæssigt urigtigt?

2) Er det af betydning for besvarelsen af spørgsmål 1, såfremt det urigtige indhold af kontroleksemplaret beror på, at toldmyndighederne har undladt at foretage kontrol hos de senere led i omsætningen?

3) Er det af betydning for besvarelsen, såfremt den virksomhed, der købte smørret af interventionsorganet, var i god tro med hensyn til smørrets forskriftsmæssige anvendelse på det tidspunkt, da forarbejdningssikkerheden blev frigivet?

4) Er det af betydning for besvarelsen, at en køber tidligere i forbindelse med videresalg af smør har fået frigivet forarbejdningssikkerheder på grundlag af indholdsmæssigt urigtige kontroleksemplarer?

5) Er de i spørgsmål 1-4 nævnte omstændigheder af betydning for force majeure indsigelsen i forordning nr. 232/75, artikel 18, stk.2?

6) Hvis svarene på de foregående spørgsmål fører til, at køberen ikke er frigjort for sine forpligtelser, skal en medlemsstat da kræve, at køberen til interventionsorganet betaler forskellen mellem den tidligere erlagte købesum og interventionsprisen på den dag, da køberen afgav sit tilbud?

7) Såfremt spørgsmål 6 ikke besvares bekræftende, er det da i strid med EF-rettens regler, såfremt medlemsstatens nationale køberetlige regler medfører den retsvirkning, der er nævnt i spørgsmål 6?

8) Såfremt det antages, at køberen ikke er frigjort for sine forpligtelser, spørges, om det følger af EF-rettens regler, derunder retssikkerhedssynspunkter, at selve den omstændighed, at forarbejdningssikkerheden er frigivet, afskærer krav mod køberen?

9) Når frigivelse af forarbejdningssikkerhed er sket på grundlag af et indholdsmæssigt urigtigt kontroldokument under omstændigheder som foran anført, indeholder EF-retten da regler om, hvem der har bevisbyrden for, om det købte smør er anvendt forskriftsmæssigt?«

Spørgsmål 1-5

11 De fem første spørgsmål vil blive behandlet under ét, idet de i realiteten alle drejer sig om, hvorvidt det ansvar for, at smørret forarbejdes til visse nærmere angivne produkter, som påhviler den, der har købt det til nedsat pris (herefter benævnt

»licitationskøberen«), består efter frigivelsen af den af ham stillede forarbejdningssikkerhed, eller om frigivelsen af sikkerheden indebærer, at han frigøres for sine forpligtelser.

12 Med disse spørgsmål ønskes det ligeledes oplyst, om det har betydning for besvarelsen af det netop formulerede spørgsmål, eller om der foreligger force majeure, jfr. artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75,

— såfremt sikkerheden er frigivet, efter at en medlemsstats myndigheder har udstedt et kontroldokument, som senere viser sig at være indholdsmæssigt urigtigt, og denne fejl skyldes, at toldmyndighederne har undladt at foretage kontrol hos de senere led i omsætningen;

— såfremt licitationskøberen var i god tro med hensyn til smørrets forskriftsmæssige anvendelse på det tidspunkt, da sikkerheden blev frigivet, og såfremt han tidligere af myndighederne har fået frigivet forarbejdningssikkerheder på grundlag af indholdsmæssigt urigtige kontroleksemplarer.

13 Sagsøgeren i hovedsagen har gjort gældende, at licitationskøberens forpligtelser med hensyn til smørrets forskriftsmæssige anvendelse består, selv om sikkerheden er frigivet på grundlag af et kontroldokument i henhold til artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75. Sagsøgeren har desuden anført, at ingen af de i spørgsmålene 2, 3 og 4 nævnte omstændigheder medfører en ændring af licitationskøberens forpligtelser eller udgør et tilfælde af force majeure i artikel 18, stk. 2's forstand.

14 Sagsøgte i hovedsagen har gjort gældende, at forordning nr. 232/75 ikke indeholder nogen anden sanktion end fortabelse af sikkerheden, såfremt smørret anvendes til andre formål end de forudsatte. At medlemsstaterne selv må bære hele risikoen for en tilsidesættelse af forarbejdningsforpligtelsen, som konstateres, efter at sikkerheden forskriftsmæssigt er frigivet, følger også af retssikkerhedshensyn og af hensynet til licitationskøbernes berettigede forventning om, at medlemsstaterne overholder deres kontrolforpligtelser. Hvis forarbejdningssikkerheden kun skulle opfattes som sikkerhed for en anden økonomisk sanktion, måtte dette udtrykkeligt være foreskrevet i forordning nr. 232/75, og undtagelserne for force majeure måtte også gælde for de øvrige sanktioner og ikke kun for forarbejdningssikker-

heden. Er smørret blevet anvendt i strid med formålet, men dette på grund af fejl i de fremlagte bevisdokumenter, som skyldes mangelfuld kontrol, først opdages efter, at sikkerheden er frigivet, foreligger der klart force majeure for licitationskøberen.Ifølge sagsøgte er de i artikel 18, stk. 2, nævnte bevismidler desuden af absolut karakter. Når sådanne i formel henseende gyldige bevismidler er fremlagt i henhold til artikel 18, stk. 2, kan det interventionsorgan, over for hvilket sikkerheden er stillet, ikke af egen drift undersøge, om smørret er blevet anvendt inden for den fastsatte frist og efter formålet, men er forpligtet til at frigive sikkerheden. Det interventionsorgan, der har solgt smørret, i dette tilfælde sagsøgeren, bør heller ikke kunne føre modbevis.

15 Sagsøgte har ligeledes anført, at såfremt en medlemsstat har udstedt bestemmelser som hjemlet i artikel 18, stk. 3, i forordning nr. 232/75, kan der anlægges sag direkte mod de endelige brugere. I betragtning af den betydelige risiko, licitationskøberen løber, såfremt artikel 18, stk. 3, ikke finder anvendelse, idet han i så fald også hæfter for senere erhververes handlinger, må han med rimelighed kunne stole på, at toldkontrollen er effektiv. Licitationskøberen må blandt andet kunne gå ud fra, at hans kontraktsmæssige ansvar bortfalder, når det i artikel 18, stk. 2, nævnte bevis er ført. Det er kun, såfremt licitationskøberen er i åbenbar ond tro, men ikke såfremt der er tale om forsømmelser fra den kontrolførende toldmyndigheds side, at interventionsorga nernes interesser kan gå forud for licitationskøberens, og et søgsmål mod denne derfor er berettiget. Hverken i henhold til ovennævnte forordnings artikel 15 eller til de tyske gennemførelsesbestemmelser skal der ske en efterfølgende kontrol.

16 Den nederlandske regering er i det væsentlige af samme opfattelse som sagsøgte. Den har i sit skriftlige indlæg anført, at hvis køberen har fremlagt de dokumenter, som attesterer, at produktet er blevet anvendt på den rette måde, har han opfyldt betingelserne i forordningens artikel 18 og er derfor frigjort fra sine hovedforpligtelser.

17 Forbundsrepublikken Tysklands regering og Kommissionen er i det store og hele af samme opfattelse som sagsøgeren i hovedsagen.

18 Inden de forelagte spørgsmål besvares, er der grund til at redegøre for den kontrolordning, der blev indført ved forordning nr. 232/75 for at sikre, at smørret anvendes til fremstilling af konditorvarer og konsumis.

19 Det fremgår af forordningens artikel 10, stk. 5, hvorefter »de med licitationen forbundne rettigheder og forpligtelser [ikke] kan overdrages«, som fortolket af Domstolen i dommen af 3. juli 1985 (De Jong, 20/84, Sml. 1985, s. 2061), at licitationskøberen er ansvarlig for smørrets endelige anvendelse og hæfter for senere erhververes adfærd.

20 Denne forpligtelse påhviler licitationskøberen, selv om han har solgt smørret. Forpligtelsen er ledsaget af visse sanktioner, herunder fortabelse af forarbejdningssikkerheden, som skal tilskynde licitationskøberen til i egen interesse at påse, at hans forpligtelse med hensyn til smørrets endelige anvendelse overholdes. Således bestemmes det i forordningens artikel 6, stk. 1, litra f), at licitationskøberen i hvert enkelt tilfælde af videresalg af produktet skal drage omsorg for, at forpligtelsen til at forarbejde produktet til konditorvarer og konsumis optages i købekontrakten. Den kontrol, licitationskøberen herefter kan foretage med hensyn til overholdelsen af forpligtelsen, sker i hans egen interesse og er uden betydning for hans ansvar over for det sælgende interventionsorgan.

21 Derudover er medlemsstaterne blevet pålagt en pligt til kontrol med henblik på at forhindre svig. Denne pligt udgør imidlertid en forpligtelse over for Fællesskabet, og kun fællesskabsmyndighederne kan tage stilling til følgerne af en eventuel tilsidesættelse. Kontrollen har hverken til formål eller til følge, at licitationskøberen fritages for nogen del af det ansvar, han har påtaget sig ved licitationen.

22 Den tvungne sikkerhedsstillelse i henhold til forordning nr. 232/75 skal sikre, at licitationskøberen overholder de hovedforpligtelser, han frivilligt har påtaget sig.

Kravet om sikkerhed er imidlertid en særskilt forpligtelse, og frigivelse af sikkerheden bevirker ikke, at han frigøres for sine hovedforpligtelser.

23 Den omstændighed, at licitationskøber hæfter for smørrets endelige anvendelse, bevirker desuden, at han, såfremt senere erhververe ikke måtte have overholdt bestemmelserne herom, hverken kan gøre gældende, at han var i god tro, at han fæstede lid til kontroldokumenter udstedt af de kompetente myndigheder, eller at der foreligger force majeure som følge af de senere erhververes adfærd.

24 De fem første spørgsmål må herefter besvares således:

— en køber af smør, som har forpligtet sig til at overholde de betingelser, der er opstillet i artikel 6, stk. 1, litra c), i Kommissionens forordning nr. 232/75 (licitationskøberen), frigøres ikke fra sine forpligtelser alene derved, at forarbejdningssikkerheden er frigivet på grundlag af et af de i forordningens artikel 18, stk. 2, angivne kontroleksemplarer;

— licitationskøberen kan hverken under henvisning til toldmyndighedernes manglende kontrol, sin egen gode tro eller tidligere forvaltningspraksis frigøre sig fra sine forpligtelser; disse omstændigheder udgør ikke force majeure i den i artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75 forudsatte betydning.

Spørgsmål 6

25 Dette spørgsmål drejer sig om, hvorvidt licitationskøberen, såfremt smørret ikke er blevet anvendt forskriftsmæssigt, i henhold til fællesskabsretten er forpligtet til at betale forskellen mellem den erlagte købesum og interventionsprisen på den dag, da han afgav sit tilbud, samt om medlemsstaterne i bekræftende fald har pligt til at inddrive dette beløb.

26 Sagsøgeren har hertil bemærket, at når en økonomisk fordel viser sig at være ydet med urette af fællesskabsmidler, kan — og skal — der ske regulering heraf, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder. Til støtte herfor har sagsøgeren henvist dels til artikel 8 i Rådets forordning nr. 729/70 af 21. april 1970 om finansiering af den fælles landbrugspolitik (EFT 1970 I, s. 196), hvorefter

medlemsstaterne har pligt til at gennemføre tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt med urette på grund af uregelmæssigheder eller forsømmelser, dels til Domstolens praksis.

27 Sagsøgte har principalt anført, at der ved bestemmelserne i forordning nr. 232/75 om forarbejdningssikkerhed og dennes fortabelse er indført et isoleret sanktionssystem udelukkende baseret på fællesskabsretten, der ikke på nogen måde indeholder hjemmel for et tilsikret betalingskrav. Således indebærer et afkald på sikkerheden, at der definitivt gives afkald på at kræve andre beløb. Subsidiært har sagsøgte anført, at det sælgende interventionsorgan kun kan afkræve licitationskøberen forskellen mellem købesummen og interventionsprisen, efter at det interventionsorgan, der har frigivet forarbejdningssikkerheden, har tilbagekaldt sin afgørelse om frigivelse.

28 Den tyske regering har anført, at hvis forarbejdningsforpligtelsen ikke opfyldes, må licitationskøberen bære de retlige følger af den manglende opfyldelse af købekontrakten. Såfremt forarbejdningssikkerheden, som har til formål at dække forskellen mellem den nedsatte pris og markedsprisen, ikke længere kan indkasseres, må medlemsstaterne kunne kræve, at licitationskøberne betaler det nævnte forskelsbeløb.

29 Den nederlandske regering har derimod anført, at der ikke findes fællesskabsbestemmelser om tilbagesøgning af fejlagtigt udbetalte beløb.

30 Ifølge Kommissionen følger det af ovennævnte artikel 8 i forordning nr. 729/70, at medlemsstaterne har pligt til at træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik på, at enhver økonomisk fordel, der er tildelt i henhold til fællesskabslovgivningen og finansieret af Fællesskabet inden for rammerne af den fælles landbrugspolitik — i den foreliggende sag køb af smør til nedsat pris — kan kræves tilbagebetalt, såfremt de hermed forbundne forpligtelser ikke overholdes. Det sælgende interventionsorgan har således pligt til at rejse krav mod licitationskøberen, og dette krav behandles efter nationale retsregler.

31 I henhold til forordning nr. 232/75 er licitationskøberens overholdelse af forpligtelsen til at anvende smørret efter formålet blandt andet sikretderved, at han inden overtagelsen af hvert kvantum smør skal stille en sikkerhed, som ifølge artikel 9, stk. 2, fastsættes pr. 100 kg »under hensyntagen til smørrets markedspris og mindstesalgsprisen«.

32 Som det er anført ovenfor, indebærer den omstændighed, at sikkerheden frigives, ikke, at licitationskøberen er frigjort for de hovedforpligtelser, han frivilligt har påtaget sig. Disse kontraktsmæssige forpligtelser er selvstændige og bortfalder ikke, medmindre købekontrakten hæves. Den licitationskøber, som ikke har kunnet overholde sine kontraktlige forpligtelser, har derfor ikke ret til prisnedsættelsen, som alene er foretaget for at fremme afsætningen af smør.

33 Denne løsning svarer til formålene med og systemet i forordning nr. 232/75, idet sikkerheden i henhold til forordningens artikel 9, stk. 2, skal fastsættes på en sådan måde, at den svarer til forskellen mellem den for hver enkelt licitation fastsatte mindstesalgspris og smørrets markedspris.

34 Heraf følger, at licitationskøberen hæfter for forskellen mellem den af ham betalte pris og markedsprisen, såfremt det smør, der er solgt til nedsat pris, ikke er anvendt til det foreskrevne formål. Hæftelsen består også, selv om sikkerheden er frigivet.

35 Endelig bemærkes, at medlemsstaterne i henhold til ovennævnte artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 729/70 har pligt til, i overensstemmelse med de nationale administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, at forhindre og forfølge uregelmæssigheder og at gennemføre tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt med urette på grund af uregelmæssigheder eller forsømmelser.

36 Spørgsmål 6 må derfor besvares således, at såfremt smør, der er solgt til nedsat pris, anvendes til et formål, der ikke er i overensstemmelse med forordning nr. 232/75, har medlemsstaterne, selv efter frigivelse af sikkerheden, pligt til at kræve, at licitationskøberen betaler forskellen mellem den erlagte nedsatte pris og markedsprisen.

Spørgsmål 7

37 Som følge af svaret på spørgsmål 6 er der ikke anledning til at besvare dette spørgsmål.

Spørgsmål 8

38 Sagsøgeren har gjort gældende, at som følge af omfanget af licitationskøberens hæftelse er retssikkerhedshensyn ikke til hinder for, at der rejses krav mod ham, idet han med rimelighed må forvente sanktioner i tilfælde af senere erhververes tilsidesættelse af de fællesskabsretlige bestemmelser.

39 Sagsøgte har derimod anført, at det er i strid med retssikkerhedsprincippet, at der rejses krav mod licitationskøberen efter frigivelse af den stillede sikkerhed.

40 Ifølge den nederlandske regering er fællesskabsretten ikke til hinder for, at den nationale domstol bygger sin afgørelse på retssikkerhedssynspunkter. Det er dog en betingelse, at udøvelsen af de af fællesskabsretten skabte rettigheder ikke herved i praksis umuliggøres.

41 Forbundsrepublikken Tysklands regering har samme synspunkt som sagsøgeren.

42 Kommissionen er af den opfattelse, at forordning nr. 232/75 er til hinder for anvendelsen af nationale bestemmelser eller grundsætninger om retssikkerhed. Der er i forordningen allerede taget stilling til dette problem ved at det pålægges licitationskøberen kontraktsmæssigt at sikre sig over for senere erhververe af de pågældende produkter.

43 Forordning nr. 232/75 pålægger licitationskøberen en personlig hæftelse, og hverken frigivelsen af sikkerheden eller de øvrige særlige forhold i sagen kan bevirke, at han er fritaget for sine forpligtelser. Under disse omstændigheder kan han ikke under påberåbelse af retssikkerhedsprincippet og af, at sikkerheden er frigivet, undgå at betale et beløb, der skal udligne en uretmæssigt ydet fordel.

44 Spørgsmål 8 må derfor besvares således, at retssikkerhedshensyn ikke er til hinder for, at der, efter at sikkerheden er frigivet, rejses krav mod licitationskøberen for tilsidesættelse af hans forpligtelser.

Spørgsmål 9

45 Sagsøgeren har foreslået, at spørgsmålet besvares således, at har interventionsmyndighederne påvist, at toldmyndighedens erklæring om forskriftsmæssig anvendelse af smørret byggede på et urigtigt grundlag, påhviler det licitationskøberen at fremlægge fuldstændig dokumentation for, at smørret alligevel er anvendt til det krævede formål, for at han kan fritages for sine forpligtelser. Dette følger af den absolutte bevisbyrde, som licitationskøberen bærer ifølge forordningens hovedregel om hans personlige ansvar og af det forhold, at der, når senere erhververe ikke har overholdt forpligtelsen til at føre lagerregnskaber, ikke kan føres bevis for smørrets endelige anvendelse. Dette må komme licitationskøberen til skade. Ifølge Direktoratet for Markedsordningerne er det et alment anerkendt princip i medlemsstaternes retsordener, at bevisbyrden pålægges den, der har rådighed over bevismidlerne, eller som i hvert fald burde have sikret sig bevis.

46 Sagsøgte har gjort gældende, at licitationskøberen i henhold til forordning nr. 232/75 bærer den materielle bevisbyrde, indtil forarbejdningssikkerheden er frigivet på grundlag af myndighedernes påtegning af T5-kontroleksemplaret. Derimod er forordning nr. 232/75 tavs for så vidt angår tiden efter frigivelsen. Ifølge sagsøgte kan der dog af Domstolens dom af 9. juni 1964 (Bernusset, forenede sager 94 og 96/63, Sml. 1954-1964, s. 493) udledes en gene-rel grundsætning om, at en myndighed, der træffer bebyrdende forholdsregler eller tilbagekalder en afgørelse, der er begunstigende, selv skal bære bevisbyrden. Under alle omstændigheder har interventionsorganet den fulde bevisbyrde for, at de i artikel 6 angivne forarbejdningsbetingelser ikke er opfyldt, og det især i det foreliggende tilfælde, hvor den kontrolførende myndighed ved ikke at gennemføre kontrollen frem til den, hos hvem den endelige forarbejdning fandt sted, har berøvet licitationskøberen det eneste bevismiddel, der er anerkendt efter artikel 18, stk. 2.

47 Ifølge den tyske regering indeholder fællesskabsretten ingen bevisbyrderegler, og national ret finder derfor anvendelse inden for de grænser, Domstolen har opstillet i dommen af 21. september 1983 (Deutsche Milchkontor, forenede sager 205-215/82, Sml. s. 2633).

48 Den nederlandske regering har anført, at det er de nationale regler om bevisbyrde, der finder anvendelse. Forordning nr. 232/75 henlægger fuldt ud kontrollen til medlemsstaterne, og de nationale myndigheder er i første række selv ansvarlige, hvis de ikke opfylder denne forpligtelse. For private indeholder fællesskabsretten ingen forpligtelse ud over, at de skal fremlægge de i henhold til forordningen krævede bevisdokumenter.

49 Kommissionen har gjort gældende, at artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75, med hensyn til perioden inden frigivelsen af sikkerheden, ikke alene har fastlagt, hvem der har bevisbyrden, men også angivet formen for det bevis, der skal føres, idet licitationskøberen skal fremlægge T5-kontroleksemplarerne. Med hensyn til perioden efter frigivelse af forarbejdningssikkerheden er Kommissionen af den opfattelse, at de nationale myndigheder, som rejser krav mod licitationskøberen, må godtgøre, at frigivelsen er sket med urette. Herefter påhviler det dog stadig licitationskøberen at føre det positive bevis for, at produkterne er anvendt i overensstemmelse med forordningens krav, på grundlag af oplysninger fra ham selv eller fra de senere erhververe.

50 Medens det i henhold til artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75 påhviler den licitationskøber, der kræver sikkerheden frigivet, at føre bevis for, at smørret er anvendt til det krævede formål ved fremlæggelse af T5-dokumentet, er det de kompetente myndigheder, der gør gældende, at dokumentet er indholdsmæssigt urigtigt, som må føre bevis herfor.

51 Spørgsmål 9 må herefter besvares således, at når forarbejdningssikkerheden er frigivet på grundlag af et indholdsmæssigt urigtigt kontroldokument, er det de nationale myndigheder, der skal bevise fejlen og herunder godtgøre, at smørret ikke er anvendt i overensstemmelse med formålet.

Sagens omkostninger

52 De udgifter, der er afholdt af den tyske og den nederlandske regering samt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Østre Landsret ved beslutning af 30. juni 1983, for ret:

1) **En køber af smør, som har forpligtet sig til at overholde de betingelser, der er opstillet i artikel 6, stk. 1, litra c), i Kommissionens forordning nr. 232/75 (licitationskøberen), frigøres ikke fra sine forpligtelser alene derved, at forarbejdningssikkerheden er frigivet på grundlag af et af de i forordningens artikel 18, stk. 2, angivne kontroleksemplarer.**

   Licitationskøberen kan hverken under henvisning til toldmyndighedernes manglende kontrol, sin egen gode tro eller tidligere forvaltningspraksis frigøre sig fra sine forpligtelser; disse omstændigheder udgør ikke force majeure i den i artikel 18, stk. 2, i forordning nr. 232/75 forudsatte betydning.

2) **Såfremt smør, der er solgt til nedsat pris, anvendes til et formål, der ikke er i overensstemmelse med forordning nr. 232/75, har medlemsstaterne, selv efter frigivelse af sikkerheden, pligt til at kræve, at licitationskøberen betaler forskellen mellem den erlagte nedsatte pris og markedsprisen.**

3) **Retssikkerhedshensyn er ikke til hinder for, at der, efter at sikkerheden er frigivet, rejses krav mod licitationskøberen for tilsidesættelse af hans forpligtelser.**

4) **Når forarbejdningssikkerheden er frigivet på grundlag af et indholdsmæssigt urigtigt kontroldokument, er det de nationale myndigheder, der skal bevise fejlen og herunder godtgøre, at smørret ikke er anvendt i overensstemmelse med formålet.**

Mackenzie Stuart Everling Bahlmann Joliet

Bosco Koopmans Due Galmot Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 5. december 1985.

P. Heim
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident